

*Макаров Марк Анатолійович,
здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

РІШЕННЯ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ПРИМУСОВЕ ЗАЛУЧЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

У ч. 3 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) зазначено, що примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється за ухвалою слідчого судді. Зі змісту цієї норми випливає запитання, які саме учасники кримінального провадження та за якої підстави можуть залучатися для проведення цих експертиз.

Відповідь на нього дають деякі науковці. Відмічається, що оскільки у ст. 242 КПК не визначено процесуальної категорії осіб, яким можна під час проведення призначеної судово-медичної або судово-психіатричної експертизи залучати в примусовому порядку, слід вважати, що така експертиза може бути призначена примусово підозрюваному, потерпілому, а за певних та виключних обставин і свідку [1, с.542; 2, с.348]. Також зазначається, що слідчий суддя може своєю ухвалою залучити особу до проходження медичної чи психіатричної експертизи, якщо підозрюваний, свідок або потерпілий відмовляється від проведення цих експертиз [3, с.502].

На наш погляд, законодавець має уточнити редакцію ч. 3 ст. 242 КПК з огляду на те, що у ній не визначені учасники кримінального процесу, яких можна за ухвалою слідчого судді примусово залучати для проведення медичної чи психіатричної експертизи, а також не вказані фактичні підстави прийняття цього рішення.

Частина ч. 3 ст. 242 КПК не встановлює, відповідно до якого порядку слідчий суддя має приймати рішення про примусове залучення особи для проведення експертизи. У юридичній літературі висловлена думка, що цю прогалину можна вирішити на підставі аналогії закону. «Уявляється, що найбільш однотипною є процедура, передбачена у ст. 244 КПК, щодо розгляду слідчим суддею клопотання про залучення експерта. Саме до цієї норми слід звернутися при вирішенні питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи» [4, с.622].

Ця думка не узгоджується з вимогами закону щодо проведення стаціонарної психіатричної експертизи. У ч. 2 ст. 509 КПК зазначено, що у разі необхідності

тривалого спостереження та дослідження особи може бути проведена стаціонарна психіатрична експертиза, для чого така особа направляється до відповідного медичного закладу на строк не більше двох місяців. Питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу.

Таким чином, при вирішенні питання про направлення особи до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи необхідно керуватися не ст. 244 КПК за аналогією закону, а тими статтями параграфу 1 глави 18 цього Кодексу, що регламентують порядок розгляду слідчим суддею клопотання прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, про застосування щодо підозрюваного запобіжного заходу.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що стаціонарну психіатричну експертизу признає слідчий, прокурор. Він обирає відповідну експертну установу, готує матеріали для досліджень, формулює питання для їх вирішення та забезпечує доставку особи, щодо якої вона призначена, до стаціонарного відділення психіатричної експертизи. «Слідчий суддя в цьому випадку, - як відмічається у юридичній літературі, - приймає рішення тільки щодо особливого порядку проведення такої експертизи - в умовах стаціонару конкретної медичної установи, не визначаючи при цьому ні підстав для призначення психіатричної експертизи, ні кола питань, що ставляться на її вирішення» [5, с.22-23].

Порядок примусового залучення особи для проведення медичної експертизи у КПК не визначений. Окремі науковці стверджують, що виходячи із правила про аналогію закону, ухвала слідчого судді про примусове залучення особи для її проведення має бути постановлена в порядку ч. 2 ст. 509 цього Кодексу [6, с.482].

Уявляється, що у даному випадку не може застосовуватись правило про аналогію закону, оскільки це призведе до обмеження прав такої особи. КПК необхідно доповнити статтею, яка б визначала порядок прийняття слідчим суддею за клопотанням сторони кримінального провадження рішення про залучення підозрюваного, потерпілого та свідка для проведення стаціонарної медичної експертизи. Ці учасники кримінального провадження повинні залучатися до неї, наприклад, тоді, коли під час здійснення тривалого дослідження необхідно встановити, чи можуть вони через свої фізичні вади правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г.Гончаренка, В.Т.Нора, М.С.Шумила. - К.: Юстініан, 2012. - 1224.
2. Кримінальне процесуальне право України:[навч. посіб] / За редакцією професорів В.Г.Гончаренка та В.А.Колесника. - К.: Юстініан, 2014. - 573с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В.Ківалов, С.М.Міщенко, В.Ю.Захарченко. - Х.: Одісей, 2013. - 1104с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2т. Т.1 /О.М.Бандурка, С.М.Блажівський, Є.П.Бурдоль та ін.: за заг. ред. В.Я.Тация, В.П.Пшонки, А.В.Портнова. - Х.: Право, 2012. - 768с.

5. Колесник В.А. Здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру: науково-практичний посібник/ В.А.Колесник; Академія адвокатури України. - К.: Прецедент, 2014. - 56с.

6. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / За ред. О.А.Банчука, Р.О.Куйбіди, М.І.Хавронюка. - Х.: Фактор, 2013. - 1072с.